

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Желео бих без икаквих коментара да доставим одређене историјске чињенице које се могу проверити (назначено где). Сматрам да истина без обзира каква је мора се народу изнети.

1. Лозница

Датум ослобођења: 31.август 1941

Четници (Подрињски, а касније Јадарски одред): 8 погинулих, 10 рањених

Немци: 12 погинулих, 93 заробљених

(Дојчило Митровић, Западна Србија 1941, Београд, 233,234; ИаН, (п),АВИИ, НА, 44 X—6/1—132; National Archives Microfilm Publication, Roll 132, Declassified Д-1978, ЦИА-ХР 70-2 (Биографија Драгослава Рацица-документ се налази у поседу нашег најбољег познаваоца Равногорског покрета Милослава Самарџића)

2. Ослобођење Богатића

Датум ослобођења: 1.септембар 1941

Четници Церског одреда су напали Богатић заправо 31.августа, када је нападнута и Лозница од четника Јадарског одреда и заузели га 1.септембра. Град су само један дан држали, пошто су наишле Усташе и потисле их. Крваве борбе са Усташама и Немцима су се водиле око Богатића у времену од 1-3.септембра када је Рачић потиснут на Цер.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Четници (Церски одред)(1-3.9): 25 погинулих, много рањених

Немци (1-3.9): 1 погинули, 8 рањених

Усташе: непознато

(ЗБ.НОР, И/1—385; Душан Трбојевић, Церско-мајевичка група корпуса Драгослава Рачића, стр.28-32)

3. Ослобођење Крупња

Датум ослобођења: 4.септембар 1941 (грешка у куцању моја тамо где стоји да је варошица ослобођена 1.септембра)

Четници:

Бројност снага: 300 четника попа Владе Зечевића и поручника Ратка Мартиновића, 100 четника Драгослава Рачића и Будимира Илића

Партизани:

100 партизана из Ваљевског одреда под командом Милоша Дудића.

Немци: 9 погинулих, 30 рањених, 130 заробљених

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Четници (Војно-четнички одред „Мартиновић-Зечевић“): 3 погинулих (3.чета)

Партизани (Ваљевски одред): 3 погинулих

У плен пало: 12 пушкомитраљеза, 250 пушака, 6 лаких и један тешки бацач, две радио-станице, двадесет моторних возила, храна и одећа.

(Станко Младеновић, Поп Влада Зечевић, Лозница, 1975, стр.97; Глас Јавности, 17.2.2004)

4. Ослобођење Бање Ковиљаче

Датум ослобођења: 6.септембар 1941

Четници су за Бању Ковиљачу водили тешке борбе од 1-6.септембра нарочито на брду Козлуку и прилазима граду и са Немцима и са Усташама.

Четници (Церски одред) (1-6.9): 29 погинулих и 12 стрељаних, укупно 41 погинулих

Немци (16.9): 9 погинулих, 24 рањених, 51 заробљених

Усташе: непознати

(АВИИ, НАВ, Т—312, Р—452, С—8037512-3)

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

5. Ослобођење Горњег Милановца

Датум ослобођења: 29. септембар 1941

Четници (Таковски одред): 3 погинулих

Партизани (Таковски одред): 1 погинуо 3 рањена

Немци: 1 погинуо 1 рањен, 105 заробљено

(АВИИ, НАВ. Т—501, Р—250, С—1318—9; Звонко Вучковић, Сећања из рата, стр.124; Народни устанак и борбе за Краљево 1941 године —Зборник радова научног скупа, Београд, 1985, стр.461)

6. Ослобођење Чачка

Датум ослобођења: 1.октобар 1941

Четници (Јелички и Чачански одред): 20-30 погинулих, више рањених

Немци: 10 погинулих и 10 рањених

(АВИИ, НАВ. Т—501, Р—250, С—1356—7)

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

7. Ослобођење Страгара

Датум ослобођења: 4. октобар 1941

Четници (Таковски одред): без губитака

Немци: 2 погинула, 40 војника и 4 официра заробљена.

(АВИИ, НАВ. Т—312, Р—425, С—8003015; З. Вучковић, н.д, стр.138)

8. Ослобођење Љубовије

Датум ослобађања: ? октобар 1941

Четници (Церски одред): непознато

Немци: непознато

(National Archives Microfilm Publication, Roll 132, Declassified Д-1978, ЦИА-ХР 70-2
(Биографија Драгослава Рацица-документ се налази у поседу нашег најбољег познаваоца Равногорског покрета Милослава Самарџића)

Четнички одреди Југословенске војске су за време устанка на подручју Србије безуспешно покушавали да заузму следеће градове: Бор (септембар-октобар 1941),

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Велико Градиште(септембар-октобар 1941), Мајданпек (септембар-октобар 1941), Костолац (септембар 1941), Пожаревац (октобар 1941), Ваљево (24.9-3.11), Краљево (1.10-3.11.1941), Крушевац (23.9), Нови Пазар (29.10-3.12), Шабац (23-25.9.1941), Мачванску Митровицу (24.9). Сви ови градови су брањени једино од Немаца, осим Новог Пазара где су Немци довукли као појачање Муслимане, Арануте, а такође и Италијане. Специјално за четнике су довукли и крвавог злочинца и бандитског разбојника Аћиф-Ефендију који је наређивао да се заробљени четници куцају за дрвећа као слике. У свим овим покушајима изгинуло је на хиљаде четника и исто толико рањено. Немци су многе рањене четнике проналазили и на лицу места убијали. Немачки губици су били много мањи, а комунистички укупно: 5 стрељаних, 11 погинулих и 7 рањених.

Само на опсади Новог Пазара пали су у борбама 125 четника, на опсади Краљева њих 601, у борбама за Крушевац њих 41, у борбама око Мачванске Митровице њих 69, у борбама око Бора њих 80, у борбама око Мајданпека, Великог Градишта и Костолца њих 109 итд.

9. Ослобођење Пријепоља

Датум ослобођења: 12. септембар 1943

Четници (2.Милешевски корпус): 42 погинулих, 22 рањених (према првом послатом извештају емигрантској Влади. Према доцнијем извештају од 15.новембра, а након немачког бомбардовања града: 150 мртвих и рањених, према сведочанству капетана Јовичића четници су имали око 100 погинулих.

Немци: преко 200 погинулих

Плен:многа војног материјала, моторна возила, 1.500 пушака, 1 тенк.

(М.Самарцић, н.д, књ.6, стр.16,18;Глас Јавности, 11.2.2004; Историјски архив града Ниша (ИаН), фонд „Комисија за утврђивање штете окупатора и домаћих помагача“ (КОЗАРА), кутија бр.3, микрофилм бр.2, снимак бр.123-Записник са саслушања капетана Николе

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Јовичића, обавештајног официра ДМ из Зајечара пред Озном Соко-Бање јула 1945 год.)

10. Ослобођење Прибоја

Датум ослобођења: 12.септембра 1943

Четници (1.Прибојска бригада): непознати

Италијани и Немци: 1.800 заробљених

(М.Самарџић, н.д., стр.21)

11. Ослобођење Зворника

Датум ослобођења: 17.септембра 1943.

Четници (Церски и Мачвански корпус): непознати

Немци: непознати

О ослобађању Зворника, писала је и савезничка мисија:

„Од Рапира (174): 17 септембра Михаиловићеве снаге отеле од Хуна Зворник и одбиле све противнападе. Робин“

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(М.Самарцић, н.д, књ.6, стр.34)

12. Ослобођење Бање Ковиљаче

Датум ослобођења: 17.септембра 1943.

Четници (Церски и Мачвански корпус): непознати

Немци: непознати

(М.Самарцић, н.д, књ.6, стр.34)

13. Бијело Поље (септембар 1943)

Датум ослобођења: ?септембар 1943.

Извори:

Распис Врховне команде свим јединицама од 23. новембра 1943: АВИИ, ЧА, К-278, рег. бр. 181.

Б. Тодоровић, Последњи рапорт, страна 266.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

14. Ослобођење Руда

Датум ослобођења: 18.септембар 1943

Четници (Дрински корпус): непознати

Немци; непознати

15. Ослобођење Брзе Паланке

Датум ослобођења: 18.септембар 1943.

Четници (Крајински корпус): непознато

Немци и Бугари: непознато

16.Ослобођење Бајине Баште

Датум ослобођења: 30.септембар 1943.

Четници (1.и 2.рачанска бригада): непознато

Немци: непознато

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

17. Нова Варош (октобар 1943)

Датум ослобођења: октобар 1943.

Четници: непознато

Немци: непознато

(Историјски архив града Ниша (ИаН), фонд „Комисија за утврђивање штете окупатора и домаћих помагача“ (КОЗАРА), кутија бр.3, микрофилм бр.2, снимак бр.123-Записник са саслушања капетана Николе Јовичића, обавештајног официра ДМ из Зајечара пред Озном Соко-Бање јула 1945 год.)

18. Ослобођење Вишеграда

Датум ослобођења: 5.октобар 1943

Четници (Дрински и Романијски корпус): 23 погинулих, 65 рањених

Немци и Усташе: 354 мртвих (338 Немаца) и (16 Усташа и домобрана), 400 рањених, 22 заробљених

Плен: 2 топа, 3 бацача, 7 тешких митраљеза, 4 лака пушкомитраљеза, 200 пушака, аутомобили итд.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(Милослав Самарџић, Дража и општа историја четничког покрета, књига бр.6, Београд, 2006, стр.40; Д.Мартин, н.д, стр.76; Александар Стаматовић, Истина о четницима, Београд, 2000, стр.221)

19. Ослобођење Чајетине

Датум: 7.октобар 1943.

Четници су истерали Немце из Чајетине 7.октобра 1943 а затим су Немци покушали да је поврате у три налета и на крају успели. О борбама четника и Немаца око Чајетине пишу чак и комунистичка документа, с тим, што они прећуткују чињеницу да су четници заузели Чајетину од Немаца. Ево навода:

„10.11 и 12. октобра 1943 водили су четници борбе са Немцима у околини Чајетине (уствари, нападали су Немци четнике у Чајетини-прим А.Д). Чајетину им нису одузели (нетачно, а могуће је да то комунисти мисле на Немце, тј. да Немци нису одузели Чајетину од четника, па је овако неодређено наведено-АД). Том приликом су четници заробили 8 Немаца (то је тачно-прим АД). Немци су им послали услов да им врате заробљенике, или ће сваког дана убијати по 23 таоца. Ови нису вратили Немце и Немци су почели са убијањем.“

(Зб.НОР, Београд, 1958, Том 1, књ.16, док бр.36, стр,101)

Међутим, савезничка мисија је 7.октобра 1943. јавила да четници држе Чајетину. Тај радиограм гласи: „ Михаиловић држи Чајетину“

Четници: непознато

Немци: 8 заробљених

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

20.Ослобођење Рогатице

Датум ослобођења: 14.октобар 1943

Четници (Дрински и Романијски корпус): 28 погинулих, око 35 рањених

Немци и Усташе: око 500 мртвих, огроман број рањених

Плен: 4 топа (један од 75 мм и 3 од 65 мм), муниција, храна, пушке, друга спрема и камиони.

(National Archives Microfilm Publication, Roll 84, Declassified НДД 877190, стране 0333-35
Листа борбе Јаворског корпуса од 1941 до 1943 -документ се налази у поседу нашег најбољег познаваоца Равногорског покрета Милослава Самарџића; М.Самарџић, н.д., књ.6, стр.47.)

Борци Југословенске војске су у септембру и октобру 1943 безуспешно нападали следеће градове: Сврљиг (19.9, 17.9 и 29.9.1943), Пљевља (септембар 1943), Котор (14.9.1943), Брус (септембар 1943) итд. Као пример наводимо шта је писао командант Јован М.Јовановић-Деда о нападу на Сврљиг:

„На позив Књажевачког корпуса, учествовао сам са 140 војника у нападу на Сврљиг. Додељени задатак сам одмах извршио, заробио сам 4 Немца, а погинуо је њихов командант и 17 војника. Има доста плена. Ја немам рањене ни мртве. Књажевачки корпус има губитке.“ Сврљиг наши борци нису заузели иако су га три пута нападали. Наши борци су приликом ових неуспешних напада на градове и варошице имали близу 100 мртвих и велики број рањених.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

21. Ослобођење Мајданпека

Датум ослобођења: 26.август 1944.

Четници (Поречка бригада): непознати губици

Немци: непознати губици

(Равногорска историја, стр.298)

22. Ослобођење Кучева

Датум ослобођења: 28.август 1944.

Четници (Звишка бригада): непознати губици

Бугари: 200 заробљених

(Равногорска историја, стр.298)

23. Ослобођење Лесковца

Датум ослобођења: највероватније 31.августа 1944

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Четници (Јужноморавска група корпуса): непознати губици

Немци: 230 заробљених

Арнаути: 300 заробљених

(ИаН, мф.6(препис из Лесковачког архива), снимак број 598)

24. Ослобођење Власотинца

Датум ослобођења: највероватније 31.август 1944

Четници (Власински корпус): непознати

Немци: већи број заробљених

(ИаН, мф.6(препис из Лесковачког архива), снимак број 598)

25. Ослобођење Петровца на Млави

Датум ослобођења: ?септембар 1944

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Извор: К. Николић, Историја Равногорског покрета, друга књига, 279.

26. Ослобођење Сврљига

Датум ослобођења: 2.септембар 1944.

Четници (Нишавска група корпуса): без губитака

Бугари: око 100 заробљених

Плен: неколико сандука муниције, 3 сандука бомби, преко 120 пушака итд

(ИаН, фонд „Козара“, к.3, н.г, Записник са саслушања капетана Душана Петровића, званог Бороша, рађен у Белој Паланци 1945)

27. Ослобођење Брезе

Датум ослобођења: 11.септембар 1944 године

Четници: непознато

Немци: 9 погинулих

Плен: 2 пушкомитраљеза и 19 пушака

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(АВИИ, ЧА, К.281, рег.бр.5/1-Документ се налази у поседу нашег најбољег познаваоца Равногорске историје Милослава Самарџића који га је објавио у својој књизи „Борбе четника против Немаца и Усташа 1941-1945, књ.2)

28. Ослобођење Кадине Луке

Датум ослобођења: 2. септембар 1943

Четници: 1 погинуо, 12 рањених

Немци: око 186 погинулих (Мајк Рачајић је у граду избројао 86 мртвих Немаца, а око 100 је страдало приликом дизања у ваздух воза из правца Сарајева, 150 заробљених.

(Равногорска историја (приређивач Радован Калабић), Београд, 1992, стр.343 (према исказима Мајка Рајачића)

29. Ослобођење Лазаревца

Датум ослобођења: 3. септембар 1943

Четници: 4 погинулих, више рањених

Немци: 9 погинулих, 200 заробљених

Поводом текста "Где су четничке битке против окупатора"

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(Равногорска историја, стр.344)

30. Ослобођење Пљевља

Датум ослобођења: ? септембар 1944 године

Изјава Божидара Јеловца из Пљеваља, писца књиге о Пљеваљској бригади, која ускоро излази из штампе.

31. Ослобођења Подлугова

Датум ослобођења: 10 септембар 1944 године

Четници: без губитака

Немци: 30 погинулих

Плен: два пушкомитраљеза "зорке" и један талијански, 27 пушака, нешто муниције.

(АВИИ, ЧА, К-281, рег. бр. 2/1.-документ се налази у поседу нашег најбољег познаваоца Равногорске историје Милослава Самарџића који га је објавио у својој књизи "Борбе четника против Немаца и Усташа 1941-1945, књ.2)

32. Ослобођење Варварина

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Датум ослобођења: октобар 1944. године

Четници (Варварински корпус): непознато

Немци: 350 заробљених

(АВИИ, 1812-1/К-15/ВК-П-594 (Завршна реч мајора Милића Раусављевића на суђењу 1945 год.)-документ је пронашао покојни др Павле Милошевић и предао га редакцији Погледа на коришћење)

33. Ослобођење Крушевца

Датум ослобођења: 14.октобар 1944 године

Четници (Расинско-Топличка група корпуса): 17 погинулих, 23 рањених

Немци: непознат број погинулих, око 700 заробљених.

Плен: 25 тешка минобацача, 98 пушкомитраљеза, 8 тешких митраљеза, 200 обичних митраљеза, 15 вагона муниције, 1.200 пушака.

(Зб.НОР, Том 14, књига 4, стр.; Дејвид Мартин, Родољуб или издајник-случај Драже Михаиловића (документи Хуверовог института), Београд, 1990, стр.395-406 (Према исказу сведока Есфолда Крамера; Равногорска историја, стр.346)

34.Ослобођење Љубовије

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Датум ослобођења: 30.септембар 1943.

Четници: непознати

Немци: 2 погинула, 2 рањена

Војници Југословенске војске су септембра и октобра 1944. нападали безуспешно следеће градове и варошице: Пожаревац (септембар 1944), Требиње (септембар 1944), Чачак (октобар 1944), Прељину (октобра 1944), Ћићевац (октобар 1944), Санске Руднике (септембра 1944) итд.

Аутор је избацио из листе ослобађање Деспотовца, Свилајнца и Ражња јер је ту ситуација доста нејасна. То треба још истраживати и тек тада донети прави закључак.

У свим овим борбама за ослобођење градова и варошица, борци ЈВ су имали следеће губитке:

Погинуло: око 283 бораца

Рањено: преко 167 бораца

Избачено из строја: преко 450 бораца.

У свим овим борбама за ослобођење градова и варошица окупатор је имао следеће губитке:

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Немци: око 678 погинулих (минимум), више од 465 рањених (укључујући и Усташе из Вишеграда), заробљено: 3.883 (са Италијанима из Прибоја),

Усташе: око 654 погинулих, много рањених

Бугари: 300 заробљених

Арнаути: 300 заробљених.

За време устанка на подручју Србије 1941 године Немци су извели следеће војне подухвате против устаника:

Операција „Лук Саве“ (25.9—15.10), а са подоперацијама: „Шабац“ (22-26.9), „Мачва“ (23.9—28.9), „Цер—Иверак“ (6—9.10). „Крупањ—долина Јадра (10—20.10).

Операција „Ото“ (13—20.10)

Операција „Тамнава“ (15—30.10)

Операција „Ваљево“ (15—25.10)

Операција „Долина Западне Мораве“ (25.11—9.12.1941). То је била комплексна

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

операција која је подразумевала две подоперације-„Ужице“ за елиминисање комуниста и „Михаиловић“ за елиминисање четника.

Од обавештајних операција, Немци су извели једну против комуниста „Интернационала“ и шест против четника „Масон“-1941. (циљ хапшење свих националиста који стоје уско у вези са устанком), „Олуја“ -1943. (циљ хапшење талаца у случају савезничког искрцавања), „подухват 800“-1942 (циљ хватање Драже Михаиловића уз помоћ Бранденбуршког пука који је маскиран у четничке униформе), „Валтер“—1943 (циљ је био да се открије илегални командант у Београду под том шифром) и „Издаја“-1944 (циљ је хапшење већег броја четника у Београду, као и непослушних квислинга у Грчкој) и „Водена Вила“-1944 (циљ је потапање дунавске флоте на Излазу и онемогућавање да иста даође у реке четника). Резултати ових операција су затварања, стрељања и интернирања људи који стоје у вези са Д.М покретом широм земље.

Војне операције против четника

1. Операција „MIHAJLOVIC“-„Михаиловић“ (4—9.12.1941)

Четници: 1 стрељан (Ђура Војиновић-прим АД), 11 погинулих, 484 заробљених (од тога: 91 четнички борац, 42 официра и подофицира, 2 жене (болничарке-прим АД) и 349 мушкараца—мештани: Струганика, Брајића, Мионице, Каменице, Горњих Бањана, Славковице, Пауна, Клинаца, Теочина, Дружетића, Такова итд-прим АД) .

Немци: 1 рањен (околина Ваљева), који је касније умро у Ваљевској болници. Због овог губитка, стрељано је у Шапцу 100 четника.

(Иван Авакумовић, Михаиловић према немачким документима, Лондон, 1969, стр.31; ЗБ. НОР, Том 12, књ.1, стр. 738; АВИИ, НАВ—Т—312, Р—425, С—8002945—7.)

2 .Операција „BADER/DIE OSTEN BOSNIA“-„Бадер/Источна Босна“

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(15—23.1.1942.)

Четници: 70 погинулих, 643 заробљених

Немци: 9 погинулих, 47 рањених

Усташе: 20 погинулих и непознат број рањених

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—247, С—723).

3. Операција „TRIO“ (8—12.4.1942).

Четници: 16 погинулих .

Немци: непознато.

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—247, С—1002)

4. Операција „FORSTRAT“ (15.5—3.6 1942)

Четници: 39 заробљених и стрељаних (реон села Врановине и Статовица-прим.АД), 3 енглеска официра заробљена.

Немци: без губитака

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—248, С—273—85)

5. Операција „КОРАОНИК“ (8—17.10.1942)

Четници: 10 погинулих (реон Гоча-прим.АД), 120 ухваћених (махом сељаци и четовође-прим.АД), 29 четничких јатака стрељано у Гогици и недалеко од Трстеника (11.10), 263 сељака стрељана и запаљена у селу Крива Река (12.10), 5 сељака стрељана у Брусу (12.10), 5 сељака стрељана у Великом Шиљеговцу (12.10), 9 сељака стрељана на месту „Бисерске Ливаде“ од Бугара (Гоч-13.10), 241 сељака стрељана на самом Гочу од Немаца и Бугара (13.10), 2 сељака стрељана у селу Добре Воде подно Гоча (13.10).
Укупно стрељано 554 сељака који су окарактерисани као четнички јатаци и помагачи.

Немци: 2 погинула.

Бугари: 5 погинулих

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—256, С—999, АВИИ, НАВ, Т—501, Р—257, С—1165—72)

6. Операција „RÜDOLPH“-„Рудолф“ (29.11-2.12.1942)

Четници: 12 стрељаних

Бугари: без губитака

Немци: без губитака

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(ИАН, Ф.ВАРИА—127, преписи, МФ.Минхен, 1—III—1213)

7. Операција „HEINRICH“-„Хајнрих“ (16-23.3.1943)

Четници: 16 погинулих, 160 заробљених (Међу њима највише помагача генерала Мирослава Трифуновића са Гледићких планина и четовођа који су похватани у блокадама села-прим.АД. Немци су их све до једног стрељали у Крагујевцу 22.априла 1943)

Немци: без губитака

Бугари: 4 рањених

(М.Самарцић, Генерал Дража Михаиловић и општа историја четничког покрета, Књ.2, Крагујевац, 2005, стр.437; АВИИ, НАВ, Т—501, Р—249, С—318—27)

8. Операција „TEUFFEL“-„Ђаво“ (14—17.4.1943)

Четници:158 погинулих, 148 заробљених

Немци и усташе:38 мртвих, 64 рањених и 20 несталих

(М.Самарцић,н.д., Борбе...Књ.1, стр.159)

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

9. Операција „SCHWARZ“-„Црно“ (1.5—15.5.1943)

Четници: 17 погинулих, 3.200 заробљених. (пуштено око 1.200)

Немци: непознато.

(М.Самарџић, н.д., Генера Дража..., стр.291)

10. Операција „KREIS“-„Круг“ (8—16.6.1943)

Четници: 28 погинулих (19 недалеко од Куршумлији (8.6) и 9 код Лебана, тачније у селу Гегља (16.6), 50 заробљених.

Бугари: 5 погинулих, 13 рањених

С.Д.К: 3 рањених.

Комунисти: 1 погинули (случајно је излетео из своје куће када су Бугари претресали село Вујаново, покушао да бежи и био убијен—прим АД)

(М.Самарџић, н.д., Борбе..., стр.22; ИаН, ф.ВАРИА—127, преписи, МФ.Минхен, 3—1—150—153)

11. Операција „MORGEN-LUTF“-„Јутарњи ваздух“ (12—19.7.1943)

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Четници: 11 погинулих (8 на Медведнику—16.7. и 3 око Маљена—17.7—ухваћена и стрељана), 453 заробљена (међу њима много сељака и јатака из Дружетића, Коштунића, Горњих Бранетића, Прањана итд.)

Немци: 3 погинулих, 5 рањених..

(М.Самарцић, н.д., Борбе...,стр.36; Иван Авакумовић, Михаиловић према немачким документима, Лондон, 1967, стр.127; АВИИ, НАВ, Т—501, Р—252, С—127)

12. Операција „RUDNIK“ (17—23.7.1943)

Четници: 32 погинулих

Бугари: 5 погинулих

Немци: 6 погинулих

С.Д.К: 10 погинулих и 10 несталих

(М.Самарцић, Истина о Калабићу, Чачак, 2003, стр.67,68; ИаН, ф.ВАРИА-127, преписи-МФ.Минхен, 1—I—524—26)

13. Операција „STIFELKNECHT“-у преводу нешто као "Робови за време Тевтонских ритера" (7—15.8.1943)

ЧЕТНИЦИ: 15 погинулих (10 у селу Криви Рог—10.8 и 5 у селу Здравинье—15., 75

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

четничких јатака стрељано (44 у селу Криви Рог—10.8 и 31 на простору Крушевац—Трстеник— 14., 19 заробљених.

Бугари: 6 погинулих, 7 несталих

С.Д.К: 15 погинулих.

Немци: 2 рањена и 2 нестала.

(ИаН, фонд Комисија за утврђивање ратне штете окупатора-скраћено КОЗАРА, кутија 4, фасцикла 2, документ 255/1, к.4,ф.35, док.712; АВИИ, НАВ, Т—501, Р—253, С—113)

14. Операција „ARILJE“ (14—24.8.1943)

Четници: 372 погинулих и стрељаних, од тога: 25 погинулих четничких бораца (19—15.8 у околини Ариља, 1—16.8. у близини села Висока, 5—17.8. у близини села Висока, 347 четничких јатака, четовођа, помагача и осумњичених да су помагали четнике стрељани од Бугара и Немаца у претресима терена Ариљског среза, 351 јатака и симпатизера заробљена и одведена у логор на Бањици.

Бугари: 17 погинулих, 4 рањених, 18 заробљених

Немци: 2 погинула, 1 заробљен.

С.Д.К: 15 погинулих, 11 заробљених.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

(М.Самарцић, Борбе четника против Немаца и Усташа 1941-1945, Књ.2, стр.30; ИАН, МФ.7, сн.69—71; ИАН, Ф.ВАРИА—127, преписи, МФ.Минхен, 1—I—1089)

15. Операција „MAISKOLBEN“-“Клипови кукуруза“ (3—8.10.1943)

Четници: 109 погинулих и стрељаних (од тога: 10 четника стрељана у Теочину (4.10), доста јатака и помагача стрељано у Алваџиници, Љубићу, Овчар Бањи, Кукићима и Трбушанима), 54 четника заробљено и још око 450 јатака и помагача из околине Чачка и Прањана.

Немци: 10 погинулих

Бугари: 6 погинулих и 12 несталих.

С.Д.К: непознати

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—253, С—474, М.Самарцић, н.д., Борбе..., стр.165; Горан Давидовић, Милош Тимотијевић, Затамњена прошлост-Историја Равногораца Чачанског краја, књ.3, Чачак—Краљево, 2004, стр.391, 392)

16. Операција „KRUMM“-“Криви“ (у правном смислу речи) (12.10—20.10.1943)

Четници: 10 погинулих, 283 јатака, четника и помагача заробљена и стрељана код Ужица и Чачка.

Бугари: 7 погинулих

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Немци: 10 погинулих, 5 рањених.

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—253, С—505—0

17. Операција „ЕРИИ“ (20—31.10.1943)

Четници: 150 погинулих и за одмазду стрељаних (било је много недужних сељака окарактерисаних као помагачи четника и енглеске војне мисије, који су побијени у селу Доња Јајина и Душаново као и на стратишту у Синковцима—прим.АД)

Бугари: 20 погинулих, 5 рањених

Немци: 10 погинулих, 7 рањених, 18 несталих.

Операција је изведена у реону Лесковац—Лебане, а имала је за циљ онемогућавања саботажа на прузи Ниш—Скопље које су тада биле у пуном јеку.

(ИАН, ф.ВАРИА-127, преписи-МФ.Минхен, 1—I—1122; Лесковачки Зборник, XIV, Лесковац, 1974, стр.107. Комунистички писац Никола П.Илић поред осталог каже: „Немци и Бугари нису предузимали неке веће акције на четничке одреде у Лесковачком крају, сем једне акције маја и октобра 1943, када су убили 4 члана британске војне мисија и више четника)

18. Операција „DOLTSTOS“ (21—23.10.1943)

Четници: непознато

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Немци: 3 погинулих

(АВИИ, НАВ, Т—501, Р—253, С—601)

19. Операција „HERBST-NEBEL“-„Јесења магла“ (24—29.10.1943)

Четници: непознато

Немци: непознато

С.Д.К: непознато

(И.Авакумовић, н.д., стр.136)

20. Операција „HAMMEL-BROT“-„Овсињи хлеб“ (30.10—5.11.1943)

Четници: непознато

Немци: 1 рањен

(М.Самарцић, н.д., Борбе...,стр.166)

21. Операција „TREIBJAGD“-„Хајка“ (17.2—11.3.1944)

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Четници: 81 погинулих, 931 заробљених (међу њима највише симпатизера и јатака. Оно што пише др.Иван Авакумовић о заробљавању и 70 комуниста није тачно јер је он то преписао из књиге комунистичког писца Александра Викторовића „Централна Србија“, а овај је то измислио како би направио операцију и против четника и против партизана, У немачким извештајима нема ни једне речи о заробљавању комуниста у овој операцији. Сви заробљени су били у вези са четницима)

Немци: непознато.

С.Д.К: 27 погинулих, много рањених.

(М.Самарцић, Дража и општа историја Четничког покрета, Књ.9, стр.165—168)

22. Операција „FRUEHLING“-„Пролеће“ (8—19.3.1944)

ЧЕТНИЦИ: 4 стрељаних, 200 заробљених (од тога: 95 четника, 9 активних вођа, 5 локалних команданата, а остали су симпатизери и помагачи)

Немци: непознати

С.Д.К: непознати

Комунисти: 3 заробљена.

(М.Самарцић, Дража и општа историја Четничког покрета, Књ.9, стр.175)

23. Операција „SACHSEN“-„Саксонија“ (21—22.5.1944)

Непознати подаци о овој операцији јер хвале немачки микрофилмови за мај месец (дневни извештаји Командујућег генерала у Србији)

(И.Авакумовић, н.д., стр.148)

24. Операција „CUMIC“-“Чумић“ (27.5—1944)

Непознати подаци о овој операцији јер хвале немачки микрофилмови за мај месец (дневни извештаји Командујућег генерала у Србији)

(И. Авакумовић, н.д., стр.148)

Кржави су били губици четника и њихових помагача. Без неколико операција чији крајњи исход не знамо, погинуло је и за одмазду стрељано 2.334 четника, њихових сарадника и јатака од фашиста и домаћих квислинга. У овим операцијама, фашисти и домаћи квислинзи су заробили 7.049 четника и њихових сарадника, један број је побијен у домаћим логорима или у интернацији, а један је преживео страхоте рата било у домаћим или иностраним логорима. Велики број је стрељаних четника који су били заробљени после борбе или у претресима терена. На жалост, не може се тачно одвојити колико од броја заробљених и побијених отпада на четнике, а колико на њихове помагаче. Но, ако су комунисти сличан овај проблем решавали на тај начин што су изједначавали цивиле и војнике, зашто би смо ми правили неке изузетке?

Губици су свакако већи, поготову ако се зна да је 1941 године било доста војних подухвата против устаника (четника и комуниста), Међутим, како је у то време било много мешања и једних и других на простору који је био обухваћен операцијом, немогуће је да се дају тачни подаци и губици и за те операције јер су потребна много дубока истраживања.

Овде треба споменути и тзв. „обавештајне подухвате“ које су имале за циљ хапшења свих оних који стоје у вези са покретом Д.М, осим подухвата „Водена Вила“ који је имао за циљ само да извиди четничку снагу и препреми потапање флоте на Излазу код Дунава и подухвата „800“. Велики број је похватан у овим подухватима, највише оних који су стајали у вези са ДМ покретом у Београду, Нишу, Краљеву, Лесковцу, Ужицу, Чачку, Крагујевцу, Крушевцу и осталим градовима. Највећа затварања су извршена у време подухвата „Масон“, „Валтер“, „Олуја“ и „Издаја“.

Тако су према расположивим документима и књигама, фашисти и домаћи квислинзи убили и заробили око 9.400 четника и њихових помагача у поменутим војним операцијама. Број похватаних у обавештајним подухватима износи према слободној процени преко 20.000 људи, од којих је огроман број стрељан у Јајинцима и на Бубњу.

Операција „1143“- хапшење активних и резервних официра у Београду који су наклоњени Дражи Михаиловићу (5-6-7. јануар 1942), отишло у заробљеништво преко 1000, а Немци издали званични проглас који је штампан у Новом Времену.

Операција „Соколов“- Бугарско-немачки обухват снага Радослава Ђурића у Лебанском срезу (12-17. август 1943)-било много стрељања у неким селима лебанског среза. Бугарска операција.

Немачка двострука политика према четничким првоустаницима

После пропасти устанка у Србији, почела је велика голгота устаника и једне и друге боје. Мада су комунистички историографи по правилу све репресалије Немаца по слому устанка везивали за своје симпатизере и борце, вешто су прећутали голготу својих идеолошких противника који су по њиховим аршинама постали "колаборатори" и "сарадници окупатора", те су од окупатора били повлашћивани.

Да ли је то баш тако?

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Комунистичка историографија је прећутала податак да је на хиљаде четничких бораца и присталица било затворено по логорима и затворима на подручју Србије. Како је почело немачко разрачунавање са четничким устаницима у Србији?

За време акција на сламању устанка на подручју Западне Србије која је вођена од првих дана новембра па све до краја децембра 1941.године, Немци су у борбама и после борби заробили на хиљаде четничких бораца.

По правилу, сви заробљени четници до 1.новембра у окршајима су на лицу места стрељани, или су поделили судбину са таоцима и цивилима на стратиштима. Међутим, по директивама немачких команданата од новембра са четницима се требало опходити као са војницима, а не као са бандом, али су ту своју директиву убрзо променили. Као илустрацију нека послуже контраверзе немачког генерала Беме-а, који пише 11.новембра, напомињујући да се четници РАЗОРУЖАВАЈУ (подвукао АД).(1) Међутим, ова олакшица за четнике није дуго трајала, јер су Немци убрзо променили из фундамента своју тактику према њима. У извештају од 17.новембра, Беме каже:

- Са устаницима преговора нема.

- Сви затечени устаници било комунисти или Михаиловићеви четници имају се уништити.

- Повести рачуна да се неки Михаиловићеви људи не пребаце у редове Косте Пећанца и Милана Недића. Такве појаве спречити.

- Ко се затекне са оружјем у руци или се докаже да је помагао устанике, стрељати.

- Водити рачуна да се међу устаницима не гоне четници Косте Пећанца, проверавати исправе, легитимације и слично.

- Сваког ухваћеног са легитимацијом пустити.(2)

Немачке игре са четницима се и даље настављају и у децембру, али су највероватније таквој политици допринели легализовани официри који су покушавали да спрече четничко уништење. У међувремену, логори и затвори су се пунили четничким првоустанцима, а Немци су почели прва масовна стрељања што се из њихових докумената не може видети, јер су писали да стрељају „устанике“, а тада су у њих рачунали и комунисте.

Као још једну илустрацију протиуречности немачке политике према четницима износима два извештаја из децембра.

По завршетку подухвата упереног против Михаиловића, командант Србије је издао нову заповест која се тичала устаника и опхођења с њим, али она је имала првенствено задатак да најави нова страдања по Србији. Она је прописивала да се у случају да се затекне неко лице са оружјем оно одмах стреља без обзира да ли је четник или партизан. Установљена је и форма саслушања заробљених. Требало је видети да ли је ухапшеник имао неке везе са устаницима и какав је положај заузимао. Али најважнији део јесте онај који се тиче вођа. Уколико би се доказало да је неко био крив за побуну или био руководилац неке јединице тога је требало по кратком поступку осудити на смрт.(3)

Тако је преки суд у Шапцу дана 25.12.1941. донео пресуду да се поручник Константин Николић, рођен у селу Петковица, као четнички устаник осуђује на казну смрти стрељањем која је извршена већ сутрадан.(4)

Међутим, већ у новом извештају од 27.12. налаже се Немцима да првенствено четнике заробљавају и не стрељају их без опширних саслушања. (5)

У Београду је децембарских дана почело масовно стрељање у Јајинцима. Михаиловићев обавештајац је известио:

„Последњим саопштењем војног заповедника тенденција је да се Београд као целина примора на колективну одговорност. У току ових дана (незна се када-прим аут) Гестапо

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

припрема масовна хапшења од 5 до 6.000 људи и то само из Београда. Спискове лица у Гестапоу спремају Срби који су тамо на служби. Прогони ће бити врло тешки и нема мере које Немци неће употребити. (6)

Из свега овога произилази следеће: Немци су пуштали гласове да ће заробљавати четнике-то је за јавност, а вршили су масовна стрељања-то је тајност.

Број заробљених четника од новембра 1941. до краја јануара 1942.

Да бисмо видели колико је четника било по логорима, потребно је да урадимо хронолошки преглед заробљавања четника после борбених акција и без њих. У новембру су заробљавања текла на следећи начин.

16.новембра после борбе на реци Лепеници, Немци су заробили 15 четника.(7) Само неколико дана касније, тачније 20.новембра 718.дивизија је код Зворника заробила још 208 четника, разоружала их и спровела у концентрациони логор у Шапцу.

Већ 19.новембра 342.пешадијска дивизија после краће борбе у околини Бање Ковиљаче заробљава 17 четника и 23 комуниста.(9).

Дакле, у новембру је заробљено тачно 240 четничких првоустаника.

У време извођења операције „Ужице“ против комуниста, приликом уништавања њихове јединице на Залтибору 1.12, Немци су успели да „одроби“ и 312 четника које су комунисти водили са собом. У извештају команданта 342.дивизије, генерала Хофмана, за четнике се каже „312 ухапшено“.(10).

Независно од похода 342.п.дивизије, 3 батаљон 687 пука (тада у саставу 342.п.д-прим.АД) је вршио своју акцију. Он је 3.12. претраживао партизанску територију око Крупња и успео при том да зароби 150 четника недалеко од Лознице. (11)

Мада су немачке трупе у време трајања операције „Ужице“ претраживале и четничку територију, тактика Михаиловића је у потпуности успела, па Немци нису наишли ни на један комплетни четнички одред и заробљавање четника код Лознице им је био највећи успех до тада. То је навело команду да констатује да су се Михаиловићеви одреди услед дејства у пределу Западне Мораве већином разишли и да једино постоје упоришта на Руднику и Бабиној Глави, тј. Равној Гори. (12).

Заробљавање четника код Лознице, тачније у самој Лозници ишло је на следећи начин. Командант Лознице, Слободан Милутиновић је изашао пред Немце и рекао да су његови четници тренутно као Владино одреди у акцији против комуниста. Међутим, немачки командант му је већ показао камион у коме су били похватани комунисти и показао му пут у други камион. Тада је следило разоружавање четника. Немци су упадали у команду и уз повике „Лос! Лос!“ терали четнике, а затим их постројавали поред камиона и командовали да одложе све што имају код себе. Када је ова формалност била завршена, Немци су написали на једној табли „БАНДИТ“ и окачили га за Милутиновића и кренули су да гоне четнике до железничке станице где су их чекали спремљени вагони за транспорт у Београд и Ниш. Сво време су Немци терали четнике да трче и пуцали им око ногу ако би застајали, а на то се са сарказмом смејали. Ова група је стигла у Београд већ сутрадан, а остала је продужила за Ниш. По доласку у Ниш, четници су терани пред митраљеским цевима да корачају и да пред забезекнутим народом вичу на све гласове: „Ми смо они који су подигли оружје на Немце!“

Од железничке станице до логора на Црвеном Крсту нема много, па су их Немци стално пожуривали, а када би престала повика, Немци би опалили који рафал изнад њихових глава и опет се чуло: „Ми смо они који су подигли оружје на Немце!“. Када су стигли у логор, дочекао их је командант логора капетан Хамер који је држао крај себе увек неке папире и бележио на улазу: име, презиме и када је заробљен. Према поузданим документима у овој групи је било око тридесетак четника и нико није преживео Нишки логор. Њих 30 су завршили на Бањици, остатак је био пребачен у Шабачки логор, а што се тиче комуниста они су послати такође у Шабачки логор.

У Нишу је тада потурана вест овим четницима да је Дража попио цијанкалијум и умро и да они више немају свог команданта. Међутим, само неколико недеља касније, за ове људе је свануо трачак наде када је поверљиви човек из Црвеног Крста у Нишу, који је обилазио логораше, шапатом рекао да Дража није умро већ да је цео град излепљен плакатима његове уцене и да га Немци траже. (13)

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

У време подухвата „Михаиловић“ у акцијама је заробљено 484 лица који су осумњичени као четници, мада је много било обичних сељака. Од тога броја заробљено је: 91 четнички борац, 42 официра и подофицира, 2 жене (болничарке-прим АД) и 349 мушкараца—мештани: Струганика, Брајића, Мионице, Каменице, Горњих Бањана, Славковице, Пауна, Клинаца, Теочина, Дружетића, Такова итд-прим АД) (14).

Од свих четничких бораца, само је 80 њих преживело. Они су прво пребачени у Краљевачки затвор да би их касније ослободио војвода Божа Јаворски.(15)

И после подухвата „Михаиловић“ настављало се заробљавање четника. Једно од највећих заробљавања се десило 15.12 код Лознице али се у немачким документима не спомиње колико је тачно заробљено.

Према каснијем Вистхауптовом извештају видимо да је много четника тада заробљено.(16). Такође, заробљавање четника је забележено и после борбе у селу Мрчајевци 1.1.1942 али се у документу не помиње тачан број заробљених. (17)

Према немачким статистикама од 6.12.194. до 5.1.1942. заробљено је тачно 751 четничких бораца и симпатизера. Међутим, укупно је од новембра 1941 па до 5.јануара 1942. заробљено 1.104 четника без присталица и симпатизера.

Они заробљеници који нису улазили у немачке извештаје, а који су бројани у статистикама били су следећи.

Растурену групу четничког војводе Вукашиновића ухватили су Немци крајем 1941. око Ибра и најпре је спровели Краљевачки затвор, а потом и у логор на Црвеном крсту. Исту судбину су доживели и ухваћени четници из Расинског одреда који су такође пребачени из Крушевачког Казненог завода у Нишки логор. У то време, Немци су довели и 27 ухваћених четника из околине Студенице које су заробили после неуспелог напада на Нови Пазар.

Овој групи се придружио и већи број похапшених официра који су по немачким

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

документима били лишени слободе јер су били „промихаиловићевски оријентисани“ и нису подржавали владу Милана Недића. Акција хапшења официра започета је у децембру 1941. Изведена је муњевито, под шифром „1143“ у читавој Србији. Према списку који је направљен требало је ухапсити 926 официра који стоје уско са Михаиловићевим покретом. Међутим, пронађено је њих укупно 486. Највећи број заробљених официра је на Божић, 7.1. укрцан у возове и отпремљен у Норвешку, Аустрију и Немачку. Неке офицере су Немци одбили да транспортују и послали их у логоре да служе као таоци. Тако је према расположивим документима, резервни потпуковник и учесник у пробоју Солунског фронта, Сотир Живковић јануарских дана заточен у логору на Црвеном крсту и поделио судбину свих лица предвиђених за одмазду у фебруару 1942. године.

Почетком јануара 1942 у логор је пристигла тзв. „Крушевачка група“ међу којима је било 5 партизана Расинског одреда, 25 преступника и 45 четника и четничких присталица из Расине. У исто време, стигла је и група од 30 четника Вулета Вукашиновића како су сведочили преживели партизански затвореници, али се ова сведочења морају ставити под знаком питања јер се свакако ради о већем броју, поготову ако се зна да је Ибарски одред бројао близу 700 четника за време устанка. У то време су пристигли заробљени партизани из Копачичког одреда и са подручја Ћуприје.

Краљевачка четничка група је прispела у логор и одмах смештена у собу смрти, односно „бандитској соби“ како су је логораши прозвали. То је била соба у приземљу логорске зграде. У овој групи поред војводе Вукашиновића, налазили су се његов син Радомир, капетан Иван Вујисић, браћа Милашин и Миодраг Миладиновић, жандармеријски наредник Чедомир Шундовић, Божидар Балтић и многи други. Шабачка и Студеничка група је била смештена на спрату, а Моравска група капетана Михаила Михаиловића је прво била у затвору Гестапоа, па је послата у Логор. Била је смештена у петици.

О Крушевачкој четничкој групи има врло мало сведочанства. Познато је само да су неки од њих били у дванаестици и да су делили судбину осталих, као и да је четнички лекар из Крушевца био једно време задужен за преглед затвореника.

Однос четника и Немаца у логору довољно показује и једно од ретких сведочанстава која иду у прилог четницима. Према исказу Душана Томовића, партизана, ту одбојност Немаца према четничким логорашима видимо у његовом следећем сведочанству:

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

„Скоро играјући, корбачем је издвојио нову тројицу: „Ти комуниста?“, чаврљао је. „Не, ја четник“. „А четник, четник...добро четник“. Смејао се Шваба и ногама изгурао јадника. Тај је добио двоструко (батина-прим.АД).“

Сама реч „четник“ била је незамислива за Немце. Све што је личило на браду, шајкачу, кокарду и што је подсећало на четничку традицију, било је у логору сурово гушено. О томе Томовић наставља своје сведочанство:

„Изређали су читаву групу. Оне, који су макар чим подсећали на четнике, шубаром на пример или четничким знаком-мртвачком главом, тукли су нарочитим бесом.“

Захваљујући изјавама заточених партизана, у могућности смо да тачно наведемо цифре партизанских и четничких устаника у соби број 12. Тако је у овој соби било заточено: 17 партизана из Краљевачког одреда, 22 партизана из Поморавског одреда, 11 партизана из Звишког, Мајданпечког и Пожаревачког одреда, 7 сарадника НОП-а из Беле Паланке, 3 сарадника из лесковачког округа, 6 партизана из Топличког одреда, 5 партизана из Расинског одреда, 7 сарадника НОП-а из Сврљига и 39 партизана Копаоничког одреда.

Дакле, у соби смрти се налазило тачно 117 партизана и партизанских присталица и 30 четника, односно 147 заточеника како је навела комисија за утврђивање ратне штете после рата.

На основу пописа учесника пробоја и сведочанства знамо да је и један број Кесеровићевих четника боравио у собу смрти, али немамо кључних докумената за остале собе чији заточеници нису учествовали у предстојећем бекству, а ту су били смештени четници из Студенице, четници капетана Михаила Михаиловића, па и они из Шапца. Тачније, немамо њихову бројност која је била свакако више од 30 четника.(18)

У јануару, за време операције „Бадер“ заробљено је још 643 четника и то већином оних који су служили код мајора Јездимира Дангића.(19)

Како је немачка операција у самом почетку ухватила четничку слободну територију око

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Власенице и Дрињаче, то су и први четници бивали заробљавани, док су неки већ били стрељани, међу њима много оних који су допали логора још у новембру и децембру. Међутим, нису сви заробљеници из Босне допали србијанских логора. Према дневнику Глише Бабовића, укупно је доведено 469 људи. То се види и по томе што је Шабачки Црвени Крст требовао за потребе ових затвореника 500 ћебади, што значи да их је толико колико је Бабовић напоменуо и било.(20)

Већ 5.јануара 1942 Бабовић пише за шта се користи ова група:

„Дангићевих четника има сада око 470. Голи су и боси. Користе се за копање гробних рака где се сахрањују Јевреји.“(21)

Са овом Дангићевом групом у Шапцу, четничких устаника у читавој Србији је било према свим расположивим документима тачно 1.574 без присталица и симпатизера.

У међувремену, почео је четнички масакр.

Почину стрељана заробљених четника у Србији

Прва масовна стрељања заробљених четника на терену су кренула оног дана када је плануо устанак. Међутим, према расположивим подацима, елиминација четника по логорима започела је највероватније у време Краљевачког и Крагујевачког масовног убијања, али то су само претпоставке јер сем пар имени стрељаних немамо много кључних документа.

Према немачким документима, у јануару 1942. у читавој Србији је стрељано укупно 449 устаничких криваца.(22).

Свакако, највећа одмазда је извршена у Шапцу.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Према немачким документима, за рањавање 2 немачка војника у време подухвата „Михаиловић“ тражено је 100 четничких глава.(23)

У децембру није забележено такво стрељање, али у јануару јесте. У Шапцу су 22.јануара стрељана 100 Дангићевих четника који су доведени из Источне Босне.

У дневнику Глише Бабовића стоји:

„Немци су код Касарне стрељали 120 људи и тамо их сахранили. Међу њима по други пут је стрељан Петар Тумбасовић из Мајура.“(24)

У овом месецу четници су покушали прво бекство из Шабачког логора што само може да значи да су им суборце Немци масовно стрељали и да је далеко више стрељано од 100. Из Логора је побегао Милош Челоња са неколико четника, отишао поново у Босну и поново се прикључио четницима. (25)

Према комунистички записима у Шапцу је у јануару стрељано тачно 400 устаника, али се тешко преко њихових писања може сазнати колико отпада на четнике а колико на партизане јер они намерно не жале да пишу колико отпада на једне, а колико на друге.

Као датуми стрељања стоје: 6.јануар, када је стрељано 109 осталих логораша (четника-највероватније-прим.АД). 10.јануар, када је стрељано 100 комуниста и 90 осталих затвореника (највероватније четника-прим.АД) и 22 јануар, када је стрељано 100 Босанаца (тј.четника мајора Дангића-прим.АД).

А да је заиста највише у јануару стрељано четника показује нам и још један податак. Наиме, Глиша Бабовић пише 11.априла 1942:

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

„Из Логора пуштено око стотину Дангићевих четника.“ (26)

Међутим, у документима нигде нема напомена шта је са осталим четницима, нити има помена о њиховом евентуалном ослобађању. Ни у Бабовићевом дневнику о томе нема помена.

Према томе, од 470 четника, остало је у животу њих 100, а 370 је стрељано у јануару, фебруару и марту. То је део четника Јездимира Дангића и оних који су пре довођење босанских четника боравили у логору. То масовно стрељање видимо и преко још једног податка. Немачки командант пита свог претпостављеног официра 23.марта 1942. шта да ради са 300 четника који нису стрељани када и остали. (27)

То показује да је стрељање четника завршено до тог датума, тачније да су погубљења вршена у јануару, фебруару и марту. Овде се првенствено мисли на 100 Дангићевих четника који ће бити пуштени, а такође и на оне који су у Шабачком логору доведени у новембру и децембру после заробљавања и нису стрељани.

У документима нема немачког одговора на питање овог официра, али су највероватније ових 300 четника избегла смрт.

Из Шабачког логора ова група је отпуштена у априлу, тако што је један део одведен у Немачку и Солун, а други на принудни рад у рудник Зајача. Тако се Шабачки логор испразнио.(28)

Дакле, у Шапцу је стрељано око 370 четника мајора Јездимира Дангића и оних који су још раније доведени. Интересантно да се ова бројка у многоме слаже са цифром стрељаних непартизана у Шапцу од јануара до 14.марта. Према тим цифрама, на четнике отпада 360 људи, што је најприближније цифри од 370 погубљених. Тако су стрељања четника забележена следећих дана:

6.јануар 109 четника

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

10.јануар 90 четника

22.јануар 120 четника

14.март 41 четника

Укупно: 360, приближно 370. (29)

У Јануару је забележено и стрељање 30 четника у Јајинцима. Ово стрељање је извршено 13.јануара. Према сачуваним бањичким књигама, из овога логора је између осталих стрељан и већ помињани Слободан Милутиновић, родом из Лознице који је до краја био четнички командант у Лозници, а такође и устаник. У књизи су забележена и имена студената Трајка и Косте Нинезића из Пецке, а такође и име Јована Дабића, рођеног брата команданта Тамнавског четничког одреда, потпуковника Мирослава Дабића. Јован Дабић је рођен 1922. у селу Мајури код Шабца. Дакле, за време устанка имао је свега 19 година.

Док су Јована стрељали, Мирослав је тада био на Бањици и у њој остао све до прве веће интернације логораша у Немачку.

Интересантан је и податак стрељаног Гаврила Обрадовића, родом из села Бадовинци који је стрељан истог дана, док је његов рођени отац Милутин Обрадовић, по чину капетан, стрељан у Нишу касније.

Дакле, ова група од 30 четника која је возом допремљена из Лознице у Београд стрељана је до последњег четника 13.јануара.

Поред ових имена, забележено је име једног Крагујевчанина, Милентија Јовановића,

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

наредника који је такође био на Бањици. За њега стоји да је обешен у логору дан касније са још 2 партизана.(30)

У фебруару је у Јајинцима изведена и стрељана још једна група од 100 четника, међу којима је било и присталица из Обреновца, Уба, Лајковца, Ваљева, Ужица итд. То видимо по занимању стрељаних: конфидент, жандарм, деловођа, ликвидатор, финансијер итд. Од официра је стрељан Никола Урошевић, по чину артиљеријски поручник, родом из села Милатовац код Крагујевца. Ово само показује да је Лепеничка четничка група после заробљавања доведена у логор и фебруара стрељана.

Ово масовно стрељање четника извршено је 20.фебруара 1942.(31)

Поред ових стрељања у Шапцу и Београду, највећа голгота заробљених четника догодила се у времену од 16-19.фебруара 1942 на озлоглашеном брду Бубањ код Ниша.

Пре овог стрељања већи број партизана и нешто четника је покушало бекство које је извршено 12.фебруара 1942. Према расположивим подацима у овом пукушају је рањен један немачки стражар, док су партизани имали 40 погинулих, а четници 4. У овом покушају је погинуо и Симеун Крапић, четник мајора Драгутина Кесеровића који је ухваћен после повлачења из Крушевца септембра 1941.

Највећа одмазда је прописана свега три дана по доласку генерала Мајснера. Генерал Бадер у свом десетодневном извештају наређује да се за одмазду стреља 3.484 лица не наводећи разлоге зашто. Из масовног фебруарског стрељања на Бубњу јасно ћемо видети да је град Ниш одређен да плати цену ове наредбе.

Према расположивим подацима, у фебруарском стрељању које је извршено у Нишу стрељано је укупно: 321 четника, 127 партизана и 986 Јевреја, талаца и симпатизера једног или другог покрета.

Стрељање је вршено три дана узастопно од јутра до поднева. Према исказима преживелих гробара који су покопавали лешеве, Немци су пред стрељање одузимали

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

све драгоцености осуђеницима. Како је то један сведок изјавио одузето је преко 12 пари официрских одела, 32 ордења војске бивше Краљевине Југославије, 24 официрских табакера итд. Све ово јасно показује да је много официра и подофицира стрељано тих дана на Бубњу. Стрељање једног од многобројних четничких капетана на Бубњу, један преживели гробар бележи на следећи начин:

„Један од Гестаповаца је свукао једном краљевском капетану униформу, скинуо му еполетушке и наредио му да клекне поред ископане раке. Затим је пуцао у његов потиљак и овај је пао у раку. После је стрељана једна група од 40 људи. Све смо их сахранили у исту раку која је била одмах до грудобрана.“

На Бубњу је стрељано три официра са чином капетана: Михаило Михаиловић, Милутин Обрадовић и Радомир П. Ђорђевић.

Према исказу овог гробара ово стрељање је извршено три дана пошто су стрељани Јевреји, дакле највероватније 19. фебруара.

Других сведочанстава о стрељању четника нема.

Тада је била ликвидирана група четника из Расине, Студенице, Шапца, група капетана Михаиловића, као и четници из Ибарског одреда који су остали после извршеног бекства. Тешко је рећи којих је највише било, али по свему судећи најбројнији су били четници из Ибарског одреда.(32)

У марту је настављено стрељање заробљених четника, али у много мањем броју него до тада.

Из Бањичких књига логораша видимо да је као четнички борац у Јајинцима 5. марта стрељан Миленко Мајданац из Горњег Милановца, по занимању трговац. Још је занимљиво то што је стрељан са повећом групом криминалаца, Јевреја и комуниста.(33) Њему свакако ту место није било, али немачки бес није знао за границе. То је још један доказ да су Немци стрељали четнике кад и комунисте, а да су на плакатима писали само

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

о комунистичким стрељањима. Уствари, од бројки које су писали на плакатима вероватно се крије и много четника под фирмом „комуниста“. И такву су лукаву игру Немци играли.

Најзад, крајем априла стиже наређење да се престане за стрељањем четника и партизана који се налазе у логорима и захтева се њихово интернирање за потребе Рајха. Овај предлог је поднет још 24.марта, али је стално одлаган.(34)

Међутим, на пут су у највећем броју случајева пошли заробљени партизани док четника скоро и да није било јер су они већ били уништени или их је било врло мало, готово минорно.

Тада је отишла Бањичка група партизана, затим она која је била у Нишким затворима и она из Шапца.Непознат је број интернираних четника.

Једино се зна да је група од 128 официра на челу са мајором Дангићем кренула на тај пут. Ова група је била ухваћена у Београду у априлу, дакле није била међу оној која је боравила због устаничких кривица (35).

Дангић је одведен у заробљеништво са својим ађутантом. Његово хапшење као и хапшење осталих официра који су били у службу организације ДМ, читамо из следећег немачког извештаја:

„На дан 23.4. 1942. ухапшено је 128 бивших југословенских активних официра и транспортовано у један немачки логор за ратне заробљенике. Мајор Дангић је с ађутантом упућен у официрски логор XIII В (Нирнберг-прим АД).(36)

Из свега наведеног, од 1574 четничких заробљеника, смрти се спасило њих 380 за које имамо података, док је у смрт отишло чак 821, док за судбину 373 не знамо ништа. Да ли је ова група отпуштена или такође ликвидирана на неком стратишту? То ће по свему судећи остати вечита загонетка. Не постоји документа да је оволико интернирано, а такође и да је побијено.

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Познато је да су ухваћени четници у Мрчајевцима завршили на губилишту, али се не зна када и не зна се колико. Највероватније се то десило у времену до изласка наредбе о првим интернирањима устаника.

У Немачким рукама је од почетка устанка па до првих интернација било тачно 1574 четничких устаника и чак 614 официра који су похапшени због веза са организацијом ДМ. Међутим, и овај број заробљених официра треба ставити под сумњу јер је можда тај број и већи. Према сведочанству једног од тих официра који је интерниран, пуковника Јована Тришића, на Божић је ухапшено и транспортовано чак 1.200 официра, док немачка документа говоре о 486 њих, дакле много мање.(37)

Политика Немачког Рајха према четницима била је јасна. Покушаји да се у једној фази нагласи чињеница да Немци само разоружавају, а не убијају четнике била је шарена лажа која је требала практично да натера четнике да полажу оружја и одлазе у логоре где их је чекала сигурна смрт. Политика Немачког Рајха је била доста подмукла и препредена. У то време на плакатима су само лепљене цифре о стрељањима комуниста и Јевреја, док су четници стрељани без плаката и објава-у тајности.

Ма колико да се у неким писањима поједини литератори позивају на спасилачку улогу генерала Милана Недића ова констатација не стоји јер је велики број стрељаних четника. Једноствано, ко је био лукав тај се извукао, ко је био наиван само је прокоцкао свој живот. Немци нису имали никаквих намера да масовно отпуштају четнике већ да их немилосрдно уништавају.

Чак и пуштање оних 100 Дангићевих четника је изведено помоћу лукавства. Наиме, четнички људи који су тада служили у Шапцу су протурали вести да су логораши болесни и да ће умрети ако не буду послати на лечење. Тада је уследило отпуштање логораша који су прво били на лечењу, а касније су послати у руднике за потреба Трећег Рајха. Чак и обилазак Јездимира Дангића логора у Шапцу ништа није променио. Немци нису желели ни да чују да се четници ослободе, иако су тада играли своју игру са мајором Дангићем.(3)

Период од краја априла па све до краја маја 1942. може се узети као кратко затишје пред нову буру. Тада су стрељани само велики кривци, а после подухвата Форстрат

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

настављена су масовна стрељања четника по логорима и стратиштима. Четничка голгота се настављала, а четници су својом крвљу исписивали најсветлије странице српске историје у двадесетом веку.

Александар Динчић, Губици Југословенске Војске и Равногорског покрета од Немаца и Бугара у окупираној Србији 1941-1944, необјављени рукопис (рукопис у изради).

Извори:

1) АВИИ, Немачка архива, у даљем:НА, 43/34-1

2) АВИИ, НА, 43/34-5.

3) АВИИ, НА, 43/50-1.

4) Исто.

5) АВИИ, НА, 43/52-3.

6) АВИИ. МФ Бон, 1/608 (Овај документ се налази у немачкој документацији јел је Михаиловићев обавештајац највероватније радио у једној од немачких установа)

7) ИАН,МФ.1, сн.231

ЗБ.НОР, 1/1—606.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

9) ЗБ.НОР, 1/1—604.

10) ЗБ.НОР 12/1—739.

11) АВИИ, НАВ—Т—312, Р—425, С—8002940-1.

12) АВИИ, НАВ—Т—312, Р—425, С—8002945-7.

13) Александар Динчић, Равногорски покрет у Логору на Црвеном крсту и на Бубњу 1941-1944, необјављени рукопис.

14) АВИИ, НАВ—Т—312, Р—425, С—8002945—7.

15) Милољуб Рацић, Књига сећања, Остра, 2006, стр. 38

16) ЗБ.НОР, 12/2—1030

17) ИаН, МФ.5, сн.622.

1 Исто као под 13.

19) АВИИ, НАВ, Т—501, Р—247, С—723).

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

20) Станоје Филиповић, Логори у Шапцу, Нови Сад, 1969, стр.145.

21) Исто, 151.

22) АВИИ, НАВ, Т—501, Р—24, С—882—3.

23) АВИИ, НАВ—Т—312, Р—425, С—8002945—7.

24) С.Филиповић, н.д, стр.114.

25) Исто, 151.

26) Исто, 151.

27) Иван Авакумовић, Михаиловић према немачким документима, Лондон, 1969, стр.92.

С.Фуилиповић, н.д, стр.151.

29) Исто, стр.114-120.

30) ИАБ, Бањичке књиге логораша (БКЛ)

31) Исто.

32) Исто као под 13.

33) ИАБ, Бањичке књиге логораша (БКЛ)

34) АВИИ, НАВ, Т—501, Р—247, С—915.

35) АВИИ, НАВ, Т—501, Р—249, С—032.

36) Исто.

37) Милослав Самарџић, Дража и општа историја четничког покрета, Књига 1, Београд, 2005, стр.42. (Такође Тришић пише да су они ухапшени на захтев Владе Милана Недића као „непоуздани“, док у немачким документима о томе нема речи)

Мајор Дангић је посетио четнике у Шабачком логору према писањима Глише Бабовића 4. фебруара 1942. Обишао је своје људе и саветовао им да буду мирни и дисциплиновани ;С. Филиповић, н.д., стр.150.

Месеци најтежих прогона у Србији

У новембру 1942. хапшења и репресалије се настављају. Ухапшено је 980 лица која су окарактерисана као четници или њихови људи, док је разоружано и такође ухапшено због сарадње са легитимном војском 670 четника Косте Пећанца. Овог месеца је ухапшено 1650 лица оптужених да су имали везе са четницима Равне Горе.(1)

Поред тога, због отпора Југословенске војске, стрељања су вршена скоро сваког дана, а

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

забележена су и поједина на терену. Четвртог су у Мионици стрељана четворица, међу њима и председник Мионичке општине, Чедомир Петровић, два дана касније, у Лубу двојица, истога дана код Ариља 24, сутрадан на Јавору 10, итд.(2)

Овог месеца стрељано је много припадника и присталица националног покрета.

Ако су у новембру прогони и стрељања националних снага узимали још већи замах за разлику од претходних месеци, онда се децембар може слободно насловити као месец најтежих прогона и највећег терора од почетка рата. Античетничка нота се није крила код Немаца. Тако је генерал Јодл, начелник Оперативног одељења немачке Врховне команде саопштио Хитлеру на војној конференцији 12. децембра да се у Београду стално врше хапшења и да се може рећи да се сваког дана просечно стреља између 15 и 30 Михаиловићевих присталица.(3)

Истог месеца је упућена казнена експедиција на мајора Пилетића, који је, како су акције текле из месеца у месец, стално јачао. Офанзивом је захваћен делимично и Млавски корпус ЈВ под командом мајора Синише Оцокољића. До средине месеца у претрагама многих села неготинског, крајинског, кључког и звишког среза, заробљено је или ухапшено 303 четника и њихових сарадника и одведено на Бањицу.(4)

Најпре су ухапшеници одведени у зајечарски затвор, а одатле су возовима упућени за Београд. У тој групи налазили су се: Алимпије Стерлић из Вајуге код Неготина, Милутин Радивојевић, четнички командант села Витовница код Петровца на Млави, Стојадин Стевовић, трговац, Милан Благојевић, учитељ из села Вајуге, Петар Трајиловић, из Глоговице код Зајечара, Љубомир Предић из Глоговице и други.(5)

Истог месеца Немци су по други пут заробили војводу Војислава Јевремовића Триброђанина, сада наредника и команданта Звишке бригаде. Након што је потопио један немачки брод на Дунаву (Кајмакчалан - прим. АД), покушао је да побегне, али су га Немци заробили. Међутим, стари четник је успео да им побегне у Загребу приликом транспорта.(6)

Вратио се касније у свој матични крај и наставио четничку војну....

Комунистичко-гестаповско-бугарска сарадња и последице по четнички-равногорски покрет

Поред устаљеног ритма репресалија догађале су се на први поглед интересантне појаве, а било их је још раније. У партизанској архиви пронађеној у Горњем Милановцу крајем 1942. Окружни комитет је саветовао члановима партије да се убацују у обавештајну службу окупатора и на тај начин потказивањем продуже борбу против четника.(7)

Ускоро се тако нешто и десило. Партизански активиста Љубомир Жарковић се јавио Немцима у Чачку на дан 27. јануара 1943. године. Одвео је Немце и Бугаре у селу Крстац (Драгачево), где су се налазили четници. Немци су у селу стрељали 6 људи, међу којима и Војимира Стојића, Милисава Стојића и Миливоја Стојића. Последњег су спалили живог у кући. Са собом су одвели Радета Ђорђевића и Радивоја Ђорђевића и запалили четири куће. Одведени Раде Ђорђевић је касније стрељан у Краљеву у циљу одмазде.

Истог дана, комунисти у служби Гестапоа довели су Немце и Бугаре у село Жежевица код Чачка. Четници су се повукли под заштитом борбе, а Немци и Бугари су убили Андрију Рачевића, Милана Рачевића и Бранка Јашића, док су упалили куће Рачевића и Милана Сретеновића.(8)

Месец дана касније, равногорски поручник Лукић је у селу Мрчајевци организовао забаву у корист сиромашне деце. Сазнавши за забаву, комунисти обавештавају немачки гарнизон у Горњем Милановцу да су у кафани четници. Немци ноћу неопажено опколе кафане где су се забаве дешавале, убију 13 мушкарца и две девојке, спале пет кафана и две куће и одведу 60 талаца, међу њима и Милију и Михајла Букумировића, Богосава и Бранка Лазовића, Бранка, Велисава и Мирка Јокића, Михаила Ранковића, Радосава Савића, Ненада Лазовића, које касније стрељају у Краљеву у циљу одмазде.(9)

Највише мука је четницима задавао Савле Милосављевић. Ради се о партизану који је радио у служби Немаца, кретао се у немачкој униформи, а да после рата никоме није одговарао за почињено. Тако је почетком јуна 1943. одвео Немце у свој родни Дљин. Тамо су на спавању ухватили четворицу четника: Бранислава Пантелића, Драгишу Марковића, Војимира Марковића и Миленка Чолића. Прва тројица су стрељана, а четврти је успео да побегне. Истог дана убијен је Велимир Радосављевић, симпатизер

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

четника, проказан од Савлета. За Немце је радио и присталица партизана Милојко Милосављевић. Он је по изласку из Бањичког логора добијао претње од четника. Пријавио се Немцима у Чачку и 3. јула 1943. одвео их у Дљин, где су заробили и на лицу места стрељали пратиоце четничког команданта Милутина Јанковића.(10)

Борба у чачанском крају против комунистичко-гестаповске сарадње била је врло тешка. Зато је било и великих ликвидација. Разуме се, после рата сви су били невине жртве.

О гестаповско-комунистичкој сарадњи има података који казују да се та колаборација изводила и на подручју пожаревачког среза. Тамо је на снази била денунцијација у пуном стилу, али и скривање од четничких егзекуторских тројки под скуте окупатора. Рад на уништавању ових комунистичко-гестаповских агената био је онемогућен из више разлога. Један је навео и мајор Пилетић, помињући да групу Александра Костића четници гоне у стопу, али она се већином крије у близини Немаца, где се тешко може прићи, па је зато ликвидација отежана.(11)

Немачки командант у Пожаревцу је ревносно сарађивао са комунистима. Министар војни је у депеши бр.1285 од 22. јануара 1943. јављао С. Јовановићу:

„Поручник Бауман у Пожаревцу има преко 200 агенета комуниста који су пуштени из затвора. Ови служе за проказивање наших сарадника у варошима и селима. Извештај од нашег команданта са Хомоља.”(12)

Командант Јужне Србије, мајор Радослав Ђурић, јављао је да комунисти и даље одржавају везу са Гестапоом, и један од начина њиховог рада је проваљивање четничких организација.(13)

Амерички пуковник Роберт Мек Даул је подносио исцрпан извештај својој војној команди о боравку у Врховној команди ЈВ и код генерала Михаиловића, напоменуо да му је Рудолф Штеркер, немачки преговарач, рекао за време разговора да су официри Гестапоа и СС-а наставили да одржавају везе са комунистима у Југославији и југоисточној Европи, и поред тога што се сматрало да Немци намеравају да искорене комунизам. Пуковник Мек Даул на крају овог дела извештаја напомиње да су му четници рекли да су комунисти двоструки издајници, када су југословенске родољубе,

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

предавали у руке Немцима и тако их слали у смрт.(14)

Сарадња са Бугарима остваривана је такође у разним видовима, а на штету четника. Најчешће је било денунцијација, потказивања, анонимних достава, док су некада партизански људи били путовође Бугарима приликом њиховог напада на четнике. Један у низу случаја масовног хапшења четника и њихових људи, а на доставу партизана, догодио се у моравском и алексиначком срезу у мају 1943 године. Многи од ухапшених прошли су бугарски затвор у Нишу, немачки концентрациони логор, Бањицу, Маутахузен, неки су и стрељани, а да после рата нико није могао сазнати како су Бугари дошли до ових људи и ко их је издао.

Бугарска војска је од 9. до 14. маја 1943 ухапсила 44 лица у срезу Моравском (Житковац). Ишли су по списку, улазили у сваку кућу где је било пушака, муниције и материјала. Ухапшено је 14 лица из Житковца: порезник Драгиша Бојовић, ђак Светислав Петровић, домаћица Вера Миловановић, кафеџија Радивоје Јанковић, родом из Моравца, кафеџија Божидар Ђорђевић, ученик Јован Пешић, касапин Радован Шпица, поручник СДС Ненад Радичевић, школски надзорник Петар Јовановић, трговац Бошко Савић, берберин Бошко Савић, општински писар Ранко Анђелковић и студент Миодраг Живковић; 9 из Тешице: Ратомир Врбић, Јеврем Врбић, Светозар Врбић, Адам Врбић, Драгољуб Врбић, трговац Живојин Станковић (да лицемерје буде веће уписан на споменику палих бораца у Тешици- прим. АД), Милун Бошковић, Хранислав Кузмановић и Добривоје Стојановић; 4 из Прћиловице- старешина села Миливоје Живадиновић Ливе, Драгослав Живадиновић, ђак и његов син, председник општине Боривоје Урошевић и стражар СДС Радомир Милојевић; 2 из Нозрине- Драгомир Стаменковић и Сретен Стаменковић; један из Пешчанице - старешина села Сретен Ракић, 2 из Лужана - Младен Станковић и наредник Живојин Јовановић, један из Трњана - учитељ Предраг Швабић, један из Јаковља-Милун Милосављевић, из Кормана - трговац Димитрије Грашић, 2 из Гредетина - председник општине Добросав Ракић и ђак Ранко Живковић, и још неки.(15)

Шездесет и више година по завршетку рата, партизански првоборац Љубомир Трифуновић објавио је своје мемоаре из рата. Не преоптерећен идеологијом, он је открио како су Бугари успели оволико људи да похапсе:

„Према причању Славка Стоиљковића-Паје из Моравске Каменице, Срба и Ратко Јовић-Душко (народни херој - прим. АД) убеди Пају да иде у Ниш и да тражи да га приме у команду бугарске војске, јер има нешто да им саопшти. Он пристане и они му дају списак најогорченијих непријатеља НОП из моравских села. На списку су се нашли Раде Јанковић-Шумар из Моравца и Воја Милојевић - Лунин. Ови Моравчани су ноћу правили

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

заседу покрај наше куће, чекајући да Срба наиђе и да га убију. Ту су били и други противници НОП из околних села, као и наредник Тодоровић који ме је спроводио из расадника до затвора за таоце у Нишу. Паја оде, преда Бугарима тај списак и Бугари похапсе све по списку. Интересантно је да су пре рата Срба и Воја Лунин били добри другари, вршњаци, али политика је политика. Наредник Тодоровић је одседео мало у бугарском затвору, па су га пустили, јер је његова команда гарантовала да није противник Бугара, већ сарадник Немаца. Раде Јанковић је умро у неком немачком логору (Маутхаузену- прим. АД), а Воја Лунин је био у логору заједно са мојим братом Бранком.”(16)

Овакви „обавештајни радови”, или нешто друго, нанели су непроцењиву штету четничком-равногорском покрету, па такође и ту треба тражити разлоге за масовна хапшења четничког елемента од стране окупатора. Многи борци за слободу, национални радници, па и обични грађани, који су имали неких симпатија за национални покрет отпора плаћали су партизанске денунцијације окупаторима логорима, затворима, стрелиштима и интернацијама. Историја ће некада морати да каже реч и о томе, а такође и да утврди да ли су кривице многобројних убијених партизана и њихових сарадника од стране четника постојале, ако јесу, у ком виду и који је тачан разлог узимања њихових живота. Многе од тих жртава су се после рата сакриле иза ореола народних хероја и жртава фашистичког терора.

Издаја четника окупаторима неоспорно је доказ партизанске колаборације са Немцима у Србији у циљу уништења националног покрета отпора. Овај вид сарадње протезао се за време читаве окупације, а исто је то рађено и са Бугарима. Тачан број пријављених окупатору није познат, јер се многи досијеи потказивача из редова партизана и данас налазе под ембаргом, а велики број њих је жив. Комунизам као идеологија не бира средства којима ће се служити само да постигне свој циљ. Могу да средства да буди и много прљава, али све се чини у име народа, а против истог народа. Парадокс....

Логор у Лесковцу

Један у низу прихватних и привремених логора, формираних за потребе смештаја заробљених устаника и њихових помагача налазио се у Лесковцу. Логор је почео да ради још у октобру 1942 године, обзиром на високи проценат саботажних активности Југословенске војске и саботажних штабова на линији Београд-Солун. Логор је формирао Крајскокомандант Лесковца, СС капетан Купфершлагер, који је отерао у смрт многе националисте, да би га четници по ослобођењу Лесковца заробили, одвели у Власотинце и тамо ликвидирали.¹⁷

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Вера Пешић је издала изузетно велики број националиста да су на вези са четницима. Она је такође многе четнике отерала на губилишта, због чега су је ови касније стрељали. Стрељана је и њена мајка, такође немачка и шиптарска шпијунка, која је са ћерком потказивала четнике и националисте окупаторима и уништила многе породице у лебанском и медвеђанском крају.

Поред немачког логора постојао је и бугарски затвор из кога се такође водило на губилиште, ретко у унутрашњости Србије. Налазио се у згради Лесковачке гимназије. Окупатори (Бугари и Немци) су предузимали низ оперативних акција против јединица Југословенске војске у лесковачком округу, из којих су доводили таоце, четнике или њихове помагаче. Било је доста хапшења и у самом граду.

Према непотпуним и до данас нађеним извештајима о одмаздама и репресалијама, окупатори су у Лесковцу и на подручју округа, стрељали или убили око 700 лица-четника или њихових сарадника.(18)

Број ухапшених, а такође и ухваћених за време акција изузетно је висок. Тако је само у августу 1943. године у Лесковцу и по околним селима, ухапшено 355 лица, припадника четничке организације, а на подручју лебанског среза 103 лица, осумњичених да су били у четницима или да су им давали уточишта. Још једно велико хапшење припадника четничке организације у Лесковцу извршено је у септембру и октобру исте године, када је приведено и процесуирано још 102 лица.(19)

Преко 1.500 лица је прошло по националној линији по лесковачким затворима, нишком концентрационом логору, Бањици, немачким интернирским логорима, а велики број је и стрељан...

Логор у Крушевцу

Највеће стрељање у Крушевцу извршено је 29. јуна 1943 године. Шта је била позадина овог масовног стрељања? Раније су партизани напали једну интендантску немачку чету код села Ћелије и нанели јој губитке. Немци су знали да су дело извршили партизани, а

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

не четници војводе Кесеровића, али је одмазда на крају погодила и друге. Има више разлога зашто је стрељање погодило обе стране. Један је тај што у Крушевачком казненом заводу није довољно било партизана и њихових људи за одмазду, а други, да се не би таоци могли покупити ни после рација, јер сва села у околини Крушевца била су национална. Партизански покрет у Расини је био врло слаб. Сада се поставило питање како прикупити 530 талаца за предвиђену одмазду. У Крушевац зато долази авионом СС генерал Август Мајснер и држи конференцију. Све се сводило на то како прикупити 530 партизанских криваца и стрељати их у Крушевцу у циљу одмазде, а знајући да их толико нема. Мајснер је предложио да се један број може намирити и у Београду, јер има талаца, али је инсистирао да се у Крушевцу стреља 320 лица као опомена народу да се више учињено дело не понови. У том разговору је Мајснер питао какав је Кесеровић на терену, на шта је добио одговор да је јак и да има доста људи који га обавештавају и помажу. Онда је један недићев чиновник предао Мајснеру извештај у коме је стајала жалба Команде СДС из Београда због једног догађаја који се десио пре извесног времена у Брусу. Иако су стражари приметили да четници војводе Кесеровића држе литургију са свештенством, нису ништа предузели већ су се и они прикључили да би на крају изашли заједно из цркве. Тада је Мајснер, који је пажљиво слушао, скочио са столице и рекао „Е, онда ћемо и четнике да стрељамо!“ Тако је и било и он је тај плакат и потписао. У Крушевцу је крајем јуна стрељано 320 мушкараца и 2 жене. Стрељање је почело код Казненог завода у 6. часова изјутра. Обнародовано је стрељање 575 лица.(20)

Где год је могао Мајснер је ударао на равногорски покрет и он је у овој одмазди која је извршена погођен далеко више него партизански, како у Крушевцу, тако и у Београду...

Епилог

Нацисти су у својим документима признали да су по србијанским логорима и на стратиштима уништили близу 15.000 припадника и присталица Југословенске војске под командом Министра војног владе Краљевине Југославије и армијског генерала Драже Михаиловића, и ухапсили или заробили скоро 40.000. Дакле, ово су подаци из немачких извештаја и директно признање окупатора да је уништио по логорима, заробљавао и лишио слободе 55.000 припадника и присталица легитимне војске Краљевине Југославије. Када је реч о четничким документима, иако их нема за све периоде, они дају далеко већу бројку, али истину ће открити само нови и темељни попис жртава рата, без идеолошких препрека, и онда ће се знати да ли истину не говоре четници или њихови природни непријатељи- Немци. Ово је био рад на основу сачуване архивске грађе и написаних књига које у неким својим деловима обухватају и сегмент ратног страдаштва по логорима.

Првенствени циљ ове књиге, осим приказивања хронологије страдања, јесте и да постави два важна питања: „Ако је прогоњено и убијено 55.000 припадника и присталица легитимне војске Краљевине Југославије, зашто нико код нас, па ни у свету, није подигао послератну оптужницу против нациста за то дело?" Чак и да је прогоњено и убијено њих стотину, реч је о класичном и лако доказивом злочину.

По свим правима Женевске конвенције о поступању са ратним заробљеницима од 27. јула 1929, заробљени војници и они који их помажу нису се смели убијати, понајмање слати у концентрационе логоре, изабљивати, интернирати, итд. Иако је за немачку страну овај историјски документ потписао Едмунд Ромберг, много година касније, исти ће га прецртати тако што ће сматрати да су потписивањем услова примирја од стране војног врха војске Краљевине Југославије званично завршили рат са Краљевином Југославијом, не гледајући на то што се поред парафа војног изасланика није нашао и параф претседника владе и да је таква капитулација н е п о т п у н а, јер је капитуларао само један сегмент државе-војска.

Да су одлично знали да је војска Краљевине Југославије наставила борбу показују довољно и њихове недоумице по питању како да се понашају према заробљеним борцима Војно-четничких одреда. Показује јасно да су интернирањем већег броја активних и резервних официра због сарадње са војним одредима пуковника Михаиловића и каснијег Министра војног сами признали да се ради о легитимним војним формацијама чим се официри одводе у заробљеничке, а не интернирске-кажњеничке логоре. И поред тога-начинили су низ већ описаних злочина због геноцидности саме политике Трећег рајха, која је, на жалост, дошла до изражаја.

Говорећи о логорима као резерватима за смештај заробљених и ухапшених противника морамо да направимо једну паралелу и да се сетимо Првог светског рата и како је изгледао заробљенички логор за Аустроугаре у престоници Србије, а како за српске војнике у Маутхаузену. Сетимо се само да су Аустроугари имали право на свог куvara, на бирање јела, на изласке по граду, док су наши заробљеници умирали у немогућим условима по аустроугарским логорима. Кавалерство нашег војника, оличеног Светосављем и богољубљем у односу на противника никада није долазило у обзир, почевши од најранијих ратова па до последњег грађанског, иако неки данас покушавају да прогласе Србе за геноцидан народ, а уздижу праве злочинце.

Друго питање гласи: „Зашто се шездесет и више година прелазило преко старадлаштва

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Недић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

Југословенске отаџбинске војске и четничког-равногорског покрета од стране нациста?" Да ли је послератним властима страдалаштво идеолошких противника од стране нациста било и превисоко, а уједно и неприхватљиво за званичну верзију рата, па су се и зато определили да дају крњи и непотпуни попис жртава ратних старадања 1964, или су свесно ишли на прикривање нацистичких злочина, чиме су у неку руку и сами пали у ту категорију?"

Ако неке ствари у догледној будућности схватимо и разумемо, бићемо корак више ка сагледавању реалне, а не шаблонске слике рата. Ако се будемо правили да не разумемо или да не желимо да разумемо, онда нећемо никада ни схватити први део великог злочина који се десио у рату према једној легитимној војсци, на тај начин прикрити злочинце и постати сами злочинци. Да ли то заиста желимо?

Извори:

1 ВА, ф. Минхен, 9-I-1036-50.

2 ВА, ф. Минхен, 9-I-1044; НДа, к. 51, рег. бр. 29/5.

3 И. Авакумовић, н. д, 60.

4 Тежак је био прогон над цивилима приликом извођења акција. Убијено је 80 лица, међу њима и 10 жена, окарактерисаних као „јатаци банде Д.М". (ВА, НДа, к. 51, рег. бр. 50/1-5; NOKW-1550).

5 ВА, НДа, 51, рег. бр. 53/1.

6 М. Самарџић, Борбе, том 1, стр. 251, 52. Напад на брод Кајмакчалан извршен је 25. XI (ВА, НДа, 51, рег. бр. 42/1).

6 М. Самарџић, Борбе, том 1, стр. 251, 52. Напад на брод Кајмакчалан извршен је 25. XI (ВА, НДа, 51, рег. бр. 42/1).

7 М. Самарџић, Генерал Дража..., књ. 2, 502.

8 АВИИ, ЧА, к. 295, рег. бр. 5/2-12; Горан Давидовић, Милош Тимотијевић, Затамњена прошлост -историја равногораца чачанског краја, књ. 3, Чачак-Краљево, 2004, 368. (у даљем тексту: Г. Давидовић, М. Тимотијевић, Затамњена прошлост...,књ. 3).

9. М. Самарџић, Генерал Дража..., књ. 2, 504; Г.Давидовић, М.Тимотијевић, Затамњена прошлост..., књ. 3, 364, 366, 377, 379.

10. Г.Давидовић, М. Тимотијевић, чланак: Други светски рат у Чачанском крају-супротстављена тумачења, Зборник Народног Музеја Чачак, бр. 35, 2006, 226, 227.

11. М. Самарџић, Генерал Дража..., књ. 2, 504

12. ВА, ЧА, к. 295, рег. бр. 5/2-10.

13. М. Самарџић, Генерал Дража...,књ. 2, 502.

14. Миодраг Д. Пешић, н.д, 117.

15. ВА, ФРЗ, к. 27А, рег. бр. 80/1-5.

Поводом текста “Где су четничке битке против окупатора”

Пише: Александар Неђић
понедељак, 12 јул 2010 15:15

16. Љубомир Трифуновић, Портрет без рама, Ниш, 2007, 65. Срба је Борисав Трифуновић. Према Трифуновићевој књизи, партизани су касније стрељали „Пају”, јер је ширио сифилис у одреду. Према послератној публикацији, Паја је погинуо у некој бобри. Међутим, њега су партизани стрељали као опасног сведока који је био њихова веза са Бугарима у Нишу и Алексинцу.

17. ИА. Ниш, архивалије четничког покрета Драже Михаиловића, документ С-В-16956/1. Реч је о деловима из дневника четничког команданта Јована Стевановића.

18. ВА, НАВ, Т-501, Р-248, С-1232; НА, к.32, рег.бр. 41/4; NOKW-1550; ф. Минхен, 3-1-150-153; 1-1-1122, итд.

19. ВА, NOKW-1550; ф. Минхен, 1-1-1089, 1092-6, 1110-25.

20. ВА, Нда, к. 26, рег. бр. 11/8-1, 9-1.